

פסקי דין ממו"ר הגאון רבי ברוך יצחק לוי זצ"ל

רב ור"מ "מקור חיים"

מייסד וראש בית הדין לממונות בירושלים

בנידון

מנהג המדינה בפיטורי עובד והאם גם מוסד של פרטיים חייב בזה

המקורות להלכה

"מוסד פרטי" היינו שאינו יונק וניזון מכספי הוצר, קרי הממשלה, ויתכן אף שנתמך ע"י גופים ליבוריים, מ"מ כשמו כן הוא, ואינו כפוף למנהגי הוצר והחברה. אלא שעובדים במוסד פרטי מודעים לעבודה זו, ואם מפעם לפעם מעוררים העובדים בעיות, אבל כיון שצורר להם שזה ענין פרטי של המנהל, הרי כמו כל סכסוכי עבודה בין פועל לבעה"ב, יד הפועל על התחונה. כי מנהג המדינה אינו תופס מלכתחילה לגבי עובדים אלה.

משא"כ מוסד כמו ק"ה שבעליו מלהירים השכס והערצ וצדק שאין זה מוסד פרטי, אלא מוסד לצורי בשמעות המלאה של המילה, כי הוא ניזון ויונק כל כולו מכספי הוצר קרי הממשלה, לא פחות מהחינוך העלמאי, והחינוך העלמאי אף שהוא סוצרני במהותו, אך כיון שתקליצו הוא מהממשלה הוא כפוף למנהגי המדינה ביחסים שבין העובד למעביד. מכש"כ שאין טעם למה ומדוע שק"ה לא יהיה כפוף למנהגי המדינה ביחסים שבין עובד למעביד. ואם תקליצ המלמדים בק"ה עד כה מסויימת הוא מהחינוך העלמאי, ומכתה זו ואילך אין המורים והמלמדים משוצלים בחינוך העלמאי אלא כאצרכים חצרי כולל, אלה הם בודאי חשכונות כספיים של העומדים צראש ק"ה, ואין אנו מחוייבים לחטט בחשכונות הללו, אבל בכלל הענין, כפי האמור והמוצן מאליו, שק"ה הוא מוסד לצורי לא פחות מהחינוך העלמאי וכל ההנהגות שבין עובד למעביד החלים על החע"ל חלים על ק"ה, ואין הנהלתו יכולה להשתמט בכסויי תירוטים מחובה זו. והיות שמנהג המדינה מחייב כמו שמפורש במשנה ריש צבא בתרא הכל כמנהג המדינה, ומחייבים את השכן בהוצאה גדולה של גזית, ה"ה אם המנהג להודיע למפוטר מהעבודה בזמן הקצוע לזה, ואם לא הודיעו בזמן המסויים אין הפיטורים חלים, וחייבים לשלם להעובד המפוטר עד שנת הלימודים הצאה את המשכורת וכל הטבות אף שיושב בציתו, כי הני אכלושי דמחוזא דאי לא עבדי חלשי, כי זה דין במלמדים, דאינו כפועל בטל, ה"ה במקרה דקן חלים על הנהלת ק"ה כיון שלא פיטרו אותו ע"י מכתב בזמן הקצוע לפי מנהג המדינה, הרי ק"ה חייב לשלם למלמד כל משכורתו לרבות גם כל הטבות בלי שום השתמטות.

ואף אם הי' ברור למלמד שמקבלים אותו רק בתור נסיון, ואף אם נרמז לו שלא עומד בנסיון, אך מכיון שעל כל ההערות שהעירו לו מלא אמתלאות לתרץ את עלמו, אין זה אפילו רמז שלא עמד בנסיון. בכל אופן סביר להניח שהמנהג לשלוח מכתב פיטורין בזמן המקובל חל גם על מקרה כזה.

וצר מן דין נראה עפ"י מה דגרסי' ז"מ סוף פרק האומנין. רבה בר רב הונא תצרו ליי הני שקולאי חביתא דחמרא, שקל לגלימייהו, אתו אמרו לרב, א"ל הו להו גלימייהו, א"ל דינא הכי, בתמי, א"ל אין, למען תלך בדרך טובים. יהיב להו גלימייהו, אמרו לו עניי אנן וטרחינן כולה יומא וכפינן ולית לן מידי, א"ל זיל הו אגרייהו, א"ל דינא הכי, בתמי, א"ל אין, וארחות לדיקים תשמור. מבואר מזה דאף שלפניו משורת הדין אינו מחוייב כיון דעשו לו הפסד גדול, וכמ"ש בתוס' לעיל כד ז, והגם שהם טרחו להצל ולריק, מ"מ בשביל רבצ"ח דינא הכי, ורב חייבו לשלם. ופסק הרב"ח טור חו"מ סי' יב ס"ק ד דכן נוהגים בכל צי"ד בישראל לכופ לעשיר בדבר ראוי ונכון ואע"פ שאין הדין כן. ובשביל רבצ"ח למען תלך בדרך טובים הדין כן אע"פ שיתכן שרבצ"ח לא היה עשיר, ומכ"ש אם היה עשיר.

ולפי"ז צנידון דידן אפילו נימא דלא קבלו את המלמד לפי התנאים ומנהג המדינה, וק"ה היא כעיר חדשה, סוף סוף תחול על ק"ה החובה מטעם למען תלך בדרך טובים, המנהג שהוא ודאי דרך טובים כדי שלא ישאר המלמד וצני ביתו רעבים ללחם באין כל. וארחות לדיקים תשמור.